

Sygn. akt I CSK 509/18

POSTANOWIENIE

Dnia 5 kwietnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Kozłowska

w sprawie z wniosku A. R.
przy uczestnictwie A. S.-R.
o podział majątku wspólnego,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 5 kwietnia 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej uczestniczki postępowania
od postanowienia Sądu Okręgowego w T.
z dnia 8 marca 2018 r., sygn. akt I Ca [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W świetle tej regulacji, cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być wobec tego osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Na tych jedynie przesłankach Sąd Najwyższy może rozstrzygnąć w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Jednocześnie przypomnieć należy, że Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i jego rolą nie jest korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie.

Skarżąca we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powołała przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c.

Podawała, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne i potrzeba wyjaśnienia, czy przepis art. 5 k.c. może stanowić podstawę obniżenia spłaty lub dopłaty należnej jednemu z małżonków w wyniku podziału majątku wspólnego po ustaniu pomiędzy nimi wspólności ustawowej.

W sprawie istnieje również potrzeba wykładni przepisów wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wynikających ze ścisłego powiązania pojęcia ważnych powodów w znaczeniu przyjmowanym na gruncie art. 43 § 2 k.r.o. z pojęciem zasad współżycia społecznego, co mogłoby sugerować, że uprawnienie prawnokształtujące o ustalenie nierównych udziałów z kodeksu rodzinnego i opiekuńczego wypiera zarzut z art. 5 k.c.

Skarga kasacyjna jest również oczywiście zasadna, ponieważ Sąd drugiej instancji ani nie zastosował art. 43 § 2 i 3 k.r.o., ani też nie zmiarkował należnej wnioskodawcy dopłaty na podstawie art. 5 k.c. Ponadto w skład majątku wspólnego

wchodzi nieruchomość rolna, a Sąd Okręgowy nie ustalił, czy w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 14 kwietnia 2016 r. o wstrzymaniu sprzedaży nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw (w brzmieniu wynikającym z Dz.U. z 2016 r. poz. 585 ze zm.) jej przepisy mają zastosowanie w sprawie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) polega na sformułowaniu tego zagadnienia i przedstawieniu wyczerpującej argumentacji jurydycznej wskazującej, że zagadnienie takie w sprawie występuje, jest nowe, dotychczas w orzecznictwie nierozstrzygnięte i będzie miało znaczenie precedensowe przy rozstrzyganiu spraw podobnych (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11 i z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151). Powołując się z kolei na przesłankę z art. 398² § 1 pkt 2 k.p.c. skarżący powinien wykazać, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany dotychczasowej wykładni, podania, na czym polegają wątpliwości związane z jego rozumieniem oraz przedstawienia argumentacji świadczącej, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, nie należą do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa. W przypadku, gdy w ramach stosowania tych przepisów powstały już w orzecznictwie sądów określone rozbieżności, skarżący powinien je przedstawić, jak też uzasadnić, że dokonanie wykładni jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, z dnia 20 listopada 2015 r., III CSK 269/15, nie publ.).

Analizując powołane przez skarżącą przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania zauważa się, że skarżąca sformułowane przez siebie zagadnienie prawne nie uważa za nowe. Przetacza bowiem liczne orzeczenia Sądu Najwyższego, w których przyjęto zarówno dopuszczalność jak i niedopuszczalność stosowania konstrukcji nadużycia prawa przy zasądzeniu dopłaty lub spłaty

w postępowaniach o podział majątku wspólnego. Niezależnie jednak od tego, którą z tych koncepcji podzielić, zauważa się, że skarżąca domaga się obniżenia na tej podstawie zasądzonej od niej dopłaty. W każdym wypadku kwestia zastosowania czy też niezastosowania art. 5 k.c. zależy od konkretnych ustaleń faktycznych. Teoretyczny problem prawny bez zakotwiczenia w ustaleniach faktycznych dokonanych w sprawie nie może stanowić uzasadnionej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Zwraca uwagę, że w badanej sprawie Sąd Okręgowy nie dostrzegł okoliczności usprawiedliwiających żądanie obniżenia dopłaty z powodu naruszania przez wnioskodawcę zasad współżycia społecznego i szczegółowo odniósł się do żądania skarżącej ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym, uznając to żądanie za pozbawione podstawy. Subsydiarny charakter konstrukcji nadużycia prawa podmiotowego powoduje, iż sięganie do niej jest nieuzasadnione wtedy, gdy wartości, które chroni klauzula nadużycia prawa, są dostatecznie zabezpieczone w drodze innego przepisu. Zasady współżycia społecznego, do których odwołuje się art. 5 k.c., stanowią wykładnik oceny istnienia ważnych powodów uzasadniających ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym na podstawie art. 43 § 2 k.r.o., a instytucje te, jak dostrzega się w piśmiennictwie, operują podobnym mechanizmem wartościowania i mogą realizować zbliżony cel. W konsekwencji, odwołanie się do art. 5 k.c. w sytuacji uznania przez Sąd za nieuzasadnione żądania ustalenia nierównych udziałów, w obu wypadkach z tych samych przyczyn, musi być uznane za próbę obejścia prawa (por. postanowienie Sądu najwyższego z dnia 8 lutego 2018 r., II CSK 203/17- nie publ.).

Jak wyjaśniano wielokrotnie w judykaturze Sądu Najwyższego, przesłanka oczywistej zasadności (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) oznacza, że dla przeciętnego prawnika podstawy wskazane w skardze *prima facie* zasługują na uwzględnienie. Sytuacja taka w szczególności istnieje wtedy, gdy bez wątpienia wystąpiły uchybienia, na które powołuje się skarżący, lub gdy jest pewne, że miały one wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia albo podniesione we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zarzuty oczywiście uzasadniają zasadność wniesionego środka zaskarżenia. Oczywiście jest przy tym tylko to, co można dostrzec bez potrzeby głębszej analizy, czy przeprowadzenia dłuższych badań lub dociekań.

Zarzucane uchybienia muszą być zatem kwalifikowane i dostrzegalne w sposób oczywisty dla przeciętnego prawnika, a ciężar wykazania, że mają one taki charakter spoczywa na skarżącym (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2000 r., V CKN 1780/00, OSNC 2001, nr 3, poz. 52 i postanowienie Sądu Najwyższego z dnia z 22 marca 2001 r., V CZ 131/00, OSNC 2001, nr 10, poz. 156). Twierdzenia skarżącej o istnieniu tej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania z powodu nieustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym i istnienia podejrzenia, że jedna z nieruchomości, przyznana na własność wnioskodawcy może podlegać ograniczeniom obrotu jako nieruchomość rolna nie były wystarczające dla uznania, że ta przesłanka przyjęcia w badanej sprawie wystąpiła.

Z tych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

aj

[aw]